

מכות דף כ"ד

החכמים צמצמו את המצוות דרש רבי שמלאי, שש מאות ושלוש עשרה מצוות נאמרו לו למשה, שלש מאות וששים וחמש לאוין כמנין ימות החמה³²², ומאתים וארבעים ושמונה עשה כנגד איבריו של אדם³²³. אמר רב המנונא, שהמקור לכך הוא מהפסוק "תורה צוה לנו משה מורה קהלת יעקב", תורה בגימטריא שש מאות ואחת עשרה, וכשנוסיף עליהם את אנכי, ולא יהיה לך, ששמענום מפי הגבורה, הרי שש מאות ושלוש עשרה³²⁴.

דוד העמידן על אחת עשרה בא דוד והעמידן על אחת עשרה³²⁵, שכתוב "הולך תמים" זה אברהם, שנאמר לו "התהלך לפני והיה תמים", פועל צדק כגון אבא חלקיהו, "ודבר אמת בלבבו" כגון רב ספרא³²⁶. "לא רגל על לשנו", זה יעקב אבינו, שנאמר: "אולי ימשני אבי והייתי בעיניו כמתעתע"³²⁷. "לא עשה לרעהו רעה" שלא ירד לאומנות חבירו. "וחרפה לא נשא על קרבו", זה המקרב את קרוביו. "נבזה בעיניו נמאס"³²⁸, זה חזקיהו המלך שנבזה היה בעיניו אביו, שנמאס בעבודת כוכבים, שגירר עצמות אביו במטה של חבלים³²⁹. "ויאת יראי ה' יכבד", זה יהושפט מלך יהודה, שבשעה שהיה רואה תלמיד חכם, היה עומד מכסאו ומחבקו ומנשקו, וקורא לו רבי רבי מרי מרי. "נשבע להרע ולא ימר" כפי שאמר רבי יוחנן, אהא בתענית עד שאבא לביתי. "בספו לא נתן בנשך", אפילו ברבית עובד כוכבים³³⁰. "וישחד על נקי לא לקח", אפילו שוחד שהיה רשאי ליקח, כגון רבי ישמעאל ברבי יוסי, שהיה אריסו מביא לו משלו, ולא רצה ליקח כדי להיות לו דיין. ועל כל זה נאמר: "עשה אלה לא ימוט לעולם", כשהיה רבן גמליאל מגיע למקרא הזה היה בוכה, אמר מי שעושה את כולם הוא לא ימוט, אבל העושה רק אחד מהם ימוט. אמרו לו, הרי לא כתוב עושה כל אלה, אלא עושה אלה? ואם כן אפילו העושה אחד לא ימוט, והראיה שהרי נאמר: "אל תטמאו בכל אלה" וכי רק הנוגע בכל אלה נטמא? אלא ודאי

322 שבכל יום מזהירים עליו שלא לעבור. רש"י.

323 דכל אבר ואבר אומר לו עשה מצוה. רש"י.

324 "אחת דבר אלהים ושתים זו שמעתי". רש"י.

325 שבתחלה היו צדיקים והיו יכולים לקבל עול מצות הרבה, אבל דורות האחרונים לא היו צדיקים כל כך, ואם באו לשמור את כולם, אין לך אדם שזוכה, לכן מיעטו החכמים לפי כח הדור. רש"י.

326 רב ספרא היה לו חפץ אחד למכור, ובא אדם אחד לפניו בזמן שהיה קורא קריאת שמע, ואמר לו "תן לי החפץ בכך וכך דמים" ולא ענהו מפני שהיה קורא ק"ש, והוא חשב שלא עונה כי רוצה יותר, אמר והוסיף, לאחר שסיים ק"ש אמר לו, טול החפץ בסכום הראשון. רש"י.

327 לא רצה לשקר מתחלה, ולכן אמר אולי ימושני אבי אלא שאמו הכריחתי. רש"י.

328 הנמאס להקב"ה, נבזה הוא בעיניו של אדם זה. רש"י.

329 גמרא היא, ולא פסוק. רש"י.

330 כדי שלא ימשוך ויבוא להלוות לישראל ברבית. רש"י.

שהכוונה באחת מכל אלה, ואותו הדבר כאן.

ישעיה העמידן על שש

בא ישעיהו, והעמידן על שש, שכתוב, 1. "הלך צדקות" זה אברהם אבינו, שנאמר עליו "כי ידעתי למען אשר יצוה". 2. "ידבר מ'שרים" זה שאינו מקניט פני חבריו ברבים. 3. "מאס בפצע מעשקות" כגון רבי ישמעאל בן אלישע³³¹. 4. "נער בפיו מתמך בשחר", כגון רבי ישמעאל ברבי יוסי. 5. "איטם אָזנו מ'שמע דמים", אָזנו חתומה וסתומה שלא שומע זילזול בתלמיד חכם ושותק, כגון רבי אלעזר ברבי שמעון³³². 6. "ועצם עיניו מראות פרע", כמו שדרש רבי חייא בר אבא, שהכוונה לאדם שאינו מסתכל בנשים, בשעה שעומדות על הכביסה. ועל זה נאמר: "הוא מרומים ישפן".

מיכה העמידן על שלש ישעיה על שתיים וחבוקק על אחת

בא מיכה והעמידן על שלש, שנאמר: 1. "עשו מ'שפט" זה הדין, 2. "ואהבת חסד" זה גמילות חסדים, 3. "והצנע לכת" זה הוצאת המת³³³, והכנסת כלה. והלא דברים קל וחומר, ומה דברים שאין דרכן לעשותן בצנעא אמרה תורה "והצנע לכת", דברים שדרכן לעשותן בצנעא על אחת כמה וכמה. חזר ישעיהו והעמידן על שתיים, שנאמר: "כֹּה אָמַר ה' שִׁמְרוּ מִשְׁפָּט וְעֲשׂוּ צְדָקָה". בא עמוס והעמידן על אחת, שנאמר "כֹּה אָמַר ה' לְבֵית יִשְׂרָאֵל דְּרִשׁוּנִי וַחֲיוּ". מקשה רב נחמן בר יצחק, אולי הכוונה דרשוני בכל התורה כולה? אלא בא חבוקק והעמידן על אחת, שנאמר: "וְצַדִּיק בְּאַמוּנָתוֹ יַחֲיֶה".

משה גזר והנביאים ביטלו

אמר רבי יוסי בר חנינא, ארבע גזירות גזר משה רבינו על ישראל, באו ארבעה נביאים וביטלו. משה אמר "וַיִּשְׁפֹּן יִשְׂרָאֵל בְּטַח בְּדָד עֵין יַעֲקֹב" כלומר, אימתי ישכון ישראל בטח? כשהיו צדיקים כעין יעקב, בא עמוס וביטלה, שנאמר: "חֲדַל נָא מִי יָקוֹם יַעֲקֹב"³³⁴, וכתוב "נַחֵם ה' עַל זֹאת". משה אמר, "וּבְגוֹיִם הָיִים לֹא תִרְגִּיעַ", בא ירמיה ואמר, "הֲלוֹךְ לְהִרְגִיעוּ יִשְׂרָאֵל"³³⁵. משה אמר, "פֶּקֶד עֹן אָבוֹת עַל בָּנִים" בא יחזקאל וביטלה, "הִנֵּפֶשׁ הַחַטָּאת הִיא תָמוּת". משה אמר, "וְאַבְדֶּתֶם בְּגוֹיִם" בא ישעיהו ואמר "וְהָיָה בְיוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׁוֹפָר גְּדוֹל"³³⁶.

אמר רב, מפחד אני מהכתוב בפסוק, "וְאַבְדֶּתֶם בְּגוֹיִם", שאל אותו אביי, אולי הכוונה כאבידה המתבקשת ונמצאת לאחר זמן, כמו שכתוב "תַּעֲיִיתִי בְּשָׂה אֲבִד

331 שלא רצה ליטול לעצמו ראשית הגז שהביא לו אדם אחד שבא לדון לפניו, אף על גב שהיה כהן, משום שנראה כאילו עושק את הכהן שהיה רגיל לו ליתן לו מתנותיו. רש"י.

332 יצאה תולעת מאונו, ואמר לאישתו בחלום, שזה משום ששמע זלזול בתלמיד חכם, ולא מחא כראוי. רש"י.

333 שכתוב בה לכת, "טוב ללכת אל בית אבל מלכת". רש"י.

334 מי יוכל להיות חסיד כיעקב. רש"י.

335 שיהא להם מנוחה בגלותן. רש"י.

336 ובאו האובדים בארץ, מלמד שלא יהיו אבודים בין העובדי כוכבים. רש"י.

בְּקֶשׁ עֲבָדְךָ? אֵלָּא אוֹמֶרֶת הַגְּמְרָא, שֶׁפֶּחַד מִסּוּף הַפְּסוּק שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ "וְאֶכְלָה
אֶתְכֶם אַרְץ אֲבִיכֶם". הַקֶּשֶׁה מֵר זוּטְרָא, אוֹלֵי הַכוּוֹנָה כֹּאכִילֵת קִישׁוּאִין וְדִילוּעִין,
שֶׁאוֹכְלִים מִקְצָתָם וּמִקְצָתָם אֵין אוֹכְלִין?

אִם עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זֶרֶה שְׂמֻחִים וּמִבִּיאַה הַגְּמְרָא מַעֲשֶׂה בִּרְבֵּן גַּמְלִיאֵל, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן
יִשְׂרָאֵל וְדָא יִקְבְּלוּ שֹׁכֵר טוֹב עֲזַרְיָה, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וְרַבִּי עֲקִיבָא, שֶׁהֵיוּ מֵהַלְכִין בְּדֶרֶךְ,
וְשִׁמְעוּ קוֹל הַמוֹנָה שֶׁל רוּמִי מִמֶּרְחֵק שֶׁל מָאָה וְעֶשְׂרִים מִילָּה, וְהִתְחִילוּ בּוֹכִין וְרַבִּי
עֲקִיבָא שְׂמַח. אָמְרוּ לוֹ, מִפְּנֵי מָה אַתָּה שְׂמַח? אָמַר לָהֶם, וְאַתֶּם מִפְּנֵי מָה אַתֶּם בּוֹכִים?
אָמְרוּ לוֹ, הֲלָלוּ כּוֹשִׁיִּים שְׂמֻשְׁתַּחֲוִיִּים לַעֲצָבִים, וּמִקְטָרִים לַעֲבוּדַת כּוֹכָבִים, יוֹשְׁבֵין
בְּטַח וְהִשְׁקֵט, וְאַנּוּ בֵּית הַדּוּם רִגְלֵי אֱלֹהֵינוּ שְׂרוּף בָּאֵשׁ וְלֹא נִבְכָּה? אָמַר לָהֶם³³⁷, לֵכֵן
אֲנִי שְׂמַח, אִם עוֹבְרֵי רְצוֹנוֹ שְׂמֻשְׁתַּחֲוִיִּים לַעֲבוּדַת כּוֹכָבִים שְׁלָהֶם, יוֹשְׁבִים בְּהִשְׁקֵט
וְשְׁלוּהָ. לְיִשְׂרָאֵל שְׁעוֹשִׂין רְצוֹנוֹ, עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה שִׁישְׁלֵם לָהֶם שֹׁכֵר טוֹב.

אִם נְבוֹאָת הַחוֹרְבָן הַתְּקִימָה וְתַתְּקִיִּים גַּם נְבוֹאָת הַגְּאוּלָּה
שׁוֹב פַּעַם אַחַת הָיוּ עוֹלִין לְיִירוּשָׁלַיִם, כְּשֶׁהִגִּיעוּ לָהֶר
הַצּוֹפִים קִרְעוּ בְּגָדֵיהֶם³³⁸, וְכִשְׁהִגִּיעוּ לָהֶר הַבֵּית, רָאוּ
שׁוֹעַל שִׁיצָא מִבֵּית קֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים, הִתְחִילוּ לִבְכוּת, וְרַבִּי עֲקִיבָא שְׂמַח, אָמְרוּ לוֹ
מִפְּנֵי מָה אַתָּה שְׂמַח? אָמַר לָהֶם, מִפְּנֵי מָה אַתֶּם בּוֹכִים? אָמְרוּ לוֹ, מִקּוֹם שֶׁכְּתוּב בּוֹ
"וְהָזָר הִקְרַב יוֹמָת" וְעַכְשֵׁיו שׁוֹעֲלִים הֵלְכוּ בּוֹ וְלֹא נִבְכָּה? אָמַר לָהֶם, לֵכֵן אֲנִי שְׂמַח,
שֶׁהִרִי כְּתוּב "וְאֶעֱיֹדָה לִי עֲדִים נְאֻמָּנִים אֶת אוֹרֵיהָ הַפֶּה וְאֶת זִכְרֶיהָ בֶּן יִבְרָכְיָהוּ" וְכִי
מָה עֲנִין אוֹרֵיהָ אֲצֵל זִכְרֶיהָ? הִרִי אוֹרֵיהָ הִיָּה בְּמִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן, וְזִכְרֶיהָ בְּמִקְדָּשׁ שֵׁנִי?
אֵלָּא תֵּלָה הַכְּתוּב נְבוֹאָתוֹ שֶׁל זִכְרִיָּה, בְּנְבוּאָתוֹ שֶׁל אוֹרֵיהָ, אִם אִם³³⁹ "לֵכֵן
בְּגִלְלָכֶם צִיּוֹן שָׁדָה תִּחְרָשׁ", וְאֵילוֹ זִכְרִיָּה אָמַר "עַד יֵשְׁבוּ זִקְנִים וְזִקְנוֹת בְּרַחֲבוֹת
יְרוּשָׁלַיִם"³⁴⁰. עַד שֶׁלֹּא נִתְקִימָה נְבוּאָתוֹ שֶׁל אוֹרֵיהָ הִיָּיתִי מִתִּירָא שֶׁלֹּא תַתְּקִיִּים
נְבוּאָתוֹ שֶׁל זִכְרִיָּה, עַכְשֵׁיו שְׁנִתְקִימָה נְבוּאָתוֹ שֶׁל אוֹרֵיהָ יוֹדַע אֲנִי שֶׁגַּם נְבוּאָתוֹ
שֶׁל זִכְרִיָּה מִתְקִימָת³⁴¹ בְּלִשׁוֹן הַזֶּה. אָמְרוּ לוֹ, עֲקִיבָא נִיחַמְתָּנוּ, עֲקִיבָא נִיחַמְתָּנוּ.

הִדְרִין עַלֶּךְ פֶּרֶק 'אֵלּוֹ הֵן הַלּוֹקִין' וְסִלִּיקָא לָהּ מִסַּכַּת מִכּוֹת

337 עמוד ב'.

338 אומר רש"י שכן הוא הדין. רש"י.

339 וקשה שלא מצינו פסוק זה מנבואתו של אוריה, אלא בנבואתו של מיכה המורשת, ויש לומר שכיוון שמצינו שכשנתנבא ירמיה על פורענות, נתקבצו הכהנים והנביאים להרגו מפני שהיה מדבר פורענות, ואמרו להם השרים אין אנו מסכימין שהרי מיכה דיבר מפורענות ולא נהרג וגם אוריה, משמע שאוריה דבר כמו מיכה. תוס'.

340 כתבו התוס' שהראיה שמדובר לעתיד לבוא, היא ממה שנאמר בפסח שני עתידים מתים שיחיו שכתוב, "עוד ישובו זקנים וזקנות ברחובות וילכו על משענותם" ועל אלישע שהחיה המת כתוב משענתו וכמו ששם החיה המת, אף כאן תחיית המתים. וא"כ ע"כ נבואה זו לעתיד לבא שהרי עבר בית ראשון ובית שני שלא היתה תחיית המתים.

341 שיבנה בית המקדש במהרה בימינו אמן סלה. רש"י.